

Dorovský, Ivan

Balkanistika

In: *Slavica na Masarykově univerzitě v Brně : literární věda, jazykověda, historiografie, uměnovědy*. Dorovský, Ivan (editor). 2. dopl. a rozš. vyd. V Brně: Masarykova univerzita, 1993, pp. 81-83

ISBN 8021005890

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126883>

Access Date: 16. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

něž zabývat působením české inteligence na Balkáně před první světovou válkou a publikoval doma i v zahraničí dílčí studie o činnosti českých a polských lékařek v Bosně a Hercegovině.

Dějinám Ruska a Sovětského svazu věnuje soustavnou pozornost V. Goněc (→). Metodicky a teoreticky zcela netradičně přistoupil ke studiu vzniku sovětské moci na Ukrajině a k úloze Ukrajiny v procesu formování a vzniku SSSR. Široká heuristická základna, komplexní analýza fenoménu a historických podmínek jeho vývoje, rozlišení zvláštního a obecného charakterizují jeho studie, shrnutí v monografii o vzniku SSSR a Sovětské Ukrajině (1988). Goněc se rovněž zabývá studiem národnostní otázky v SSSR a studiem revolučních procesů ve střední, jihovýchodní a východní Evropě v Pobaltí.

O studiu cizinců ze zemí střední, jihovýchodní a východní Evropy na brněnských vysokých školách pojednal v několika studiích F. Hejl a jeho žáci Alena Mikovcová a Pavel Cibulka.

V bohatém spektru vědeckého zájmu historiků-slavistů filozofické fakulty nemůže chybět ani slavistická problematika národně-osvobozenického boje za druhé světové války. K ediční a publikační činnosti Z. Konečného a Fr. Mainuše (oba →) nutno uvést studie F. Hejla, I. Dorovského, J. Kolejky a M. Romportlové. Nechybějí ani původní práce z dějin slavistiky, hungaristiky a balkanistiky (F. Hejl, R. Pražák, I. Dorovský, M. Romportlová).

Naše i mezinárodní vědecké fórum se seznámilo s výsledky vědeckovýzkumné práce brněnských historiků-slavistů v jejich četných vystoupeních na domácích, mezinárodních a zahraničních sympoziích, seminářích, kongresech a diskusích. V nich se prezentoval nejen tvůrčí kvas na oboru u nás, ale v první řadě poctivá práce a úsilí posunout naše poznání a dopracovat se nových poznatků, proniknout hlouběji a adekvátněji do podstaty vývojového procesu a historických jevů.

František Hejl

BALKANISTIKA

Balkanistický výzkum na filozofické fakultě koordinuje kabinet balkanistiky a hungaristiky založený roku 1966 při tehdejší katedře historie a etnografie střední, jihovýchodní a východní Evropy. Ve výzkumu jihovýchodní Evropy pracoval zejména turkolog a balkanolog J. Kabrda (→). Zabýval se zvláště poměrem bulharské historiografie k tureckým pramenům o dějinách osmanské nadvlády v Bulharsku, srovnávacím studiem kánnúnáme z hlediska poznání hospodářského vývoje v balkánských a podunajských zemích v období turecké okupace a církevním zdaněním v tomto období. Na základě analýzy významných balkánských kánnúnáme věnoval se J. Kabrda výzkumu feudální renty v osmanské říši v 15.—18. stol. Cenný je Kabrdův bulharsky psaný rozbor otázky „ráji“ (1937), v němž prokázal, že se tohoto termínu užívalo nejen pro muslimské oby-

vatelstvo, nýbrž pro veškeré obyvatelstvo utiskované Turky bez rozdílu náboženství a národnosti. K těmto pracím lze připočít některé další studie k dějinám národů Balkánu.

Starších balkánských dějin se týká studie R. Pražáka (→) *Bogomilismus v Uhrách v 11. století* (1970) a zejména práce J. Macúrka (→) (např. monogr. *Rumunsko ve své minulosti a přítomnosti* (1930), *Dějepisectví evropského východu* (1946), který se zabýval rovněž osobností albánského národního hrdiny Skanderbega a jeho vztahem k českým zemím (1967), českého krále Jiřího a moldavského krále Štěpána (1965, 1969) a dalšími otázkami českorumunských vztahů staršího i novějšího období. K těmto rumunistickým studiím je třeba zařadit i Macúrkův referát na balkanologickém kongresu v Sofii (1969, 1970).

Jugoslávskými dějinami a dějinami česko-jihoslovanských vztahů se zabývají zejména F. Jordán, I. Dorovský a C. Nečas (všichni →). F. Jordán věnoval česko-charvátským a česko-slovinským vztahům staršího i novějšího období několik studií.

Dějinám česko-jihoslovanských kulturně politických vztahů v 19. a ve 20. století jsou věnovány práce I. Dorovského, např. monogr. *České země a Balkán* (1973), *Konstantin Jireček. Život a dílo* (1983), zatímco C. Nečas se zaměřil na studium vztahů čes. politiky a ekonomiky k dané střední a jv. Evropě (monogr. *Balkán a česká politika, 1972, Na prahu české kapitálové expanze, 1987*) aj.

Problematice národnostní otázky, národnostních programů ve střední a jihovýchodní Evropě, myšlenky balkánské federace a spolupráce se věnuje především J. Kolečka (→), jak o tom svědčí desítky studií a monogr. *Národnostní programy pro střední a jihovýchodní Evropu (Z dějin socialistické teorie národnostní otázky 1848—1917). Od Marxe k Leninovi* (1972), rozprava *Východní neboli balkánská otázka do roku 1878* (1975) a její pokračování do roku 1907; *Balkánská otázka 1908—1914* (1979) a „*Národnostní princip*“ a *internacionalismus 1789—1860* (1984) aj. Podobnou tematikou se zabývá také několik příspěvků I. Dorovského.

V rámci srovnávacích slovanských literatur se balkánskými literaturami zabýval F. Wollman (→).

Literárněvědnou balkanistikou se zabývá I. Dorovský. Předmětem jeho zájmu jsou vztahy makedonské i bulharské literatury k literatuře ruské a ukrajinské, vztahy česko-makedonsko-bulharské i vzájemné vztahy balkánských slovanských a neslovanských literatur (monogr. *Rajko Zinzifov. Vozdejstvije ruskkoj i ukrainskoj literatury na jeho tvorčestvo* (1988)). Některé studie I. Dorovského jsou věnovány pronikání makedonské lidové slovesnosti do českých zemí a otázkám vývoje makedonské literatury.

Řecké tematiky se týkají jeho studie a články o ohlasu řecké revoluce v ruské literatuře a výtvarném umění a o nové a nejnovější řecké literatuře, např. viz *Slovník řeckých spisovatelů. Řecko* (spoluautor, 1975). Rovněž vztahům slovanských literatur Balkánu k literatuře řecké věnoval Dorovský několik studií.

V rámci svých slavistických zájmů se mezi dvěma světovými válkami zabýval otázkami balkánského jazykového svazu a vlivem češtiny na jihoslovanské spisovné jazyky akademik B. Havránek (→). Do oblasti srov-

návaci jazykovědné balkanistiky zasáhli v poslední době též práce J. Bauera (→), I. Dorovského, V. Šaura (→) a R. Večerky (→). Starších vývojových fází bulharštiny si všímá J. Bauer a R. Večerka. Srovnávací balkanologický charakter mají stati I. Dorovského.

V. Šaur se v řadě svých studií zabývá otázkami vývoje bulharštiny. V monogr. *Pop Punčov sbornik kak istočnik istorikodialektologičeskich issledovanij* (1970) analyzuje významnou dialektologickou památku z počátku novobulharského období.

Makedonštiny se dotýká foneticky pojatá kandidátská disertace J. Pačesové (→) *Zvuková stránka češtiny ve srovnání s makedonštinou a bulharštinou* (1961), z níž pak uveřejnila řadu samostatných příspěvků.

Problematikou rumunštiny z jazykového hlediska se zabývají soustavněji P. Beneš (→) a R. Ostrá (*1932). Sem spadají Benešovy příspěvky z oblasti slovensko-rumunských a řecko-rumunských kontaktů. R. Ostrá se zabývá sémantikou rumunštiny na srovnávacím romanistickém základě.

Významným příspěvkem k řešení balkanologické a karpatologické problematiky jsou práce našich etnografů. Jsou to zejména monografie a studie V. Frolce (→) o interetnických vztazích v lidovém stavitelství, o dějinách lidové architektury v Bulharsku, o bulharsko-srbských vztazích, o sociálních vztazích v lidovém stavitelství aj. České a slovenské balkanistiky se týkají také jeho referáty na balkanologických sympoziiích.

Problematice kulturních svazků rumunské lidové kultury se střední a západní Evropou věnoval několik studií R. Jeřábek (→), který zkoumal také kulturní vliv jihoslovanských kolonistů na jižní Moravě.

V meziválečném období a po 2. světové válce vzniklo na filozofické fakultě několik disertací a diplomových prací s tematikou balkanistickou (viz hesla bulharistika, serbokroaistiká, makedonistika).

Kabinet uspořádal tři celostátní balkanistická sympozia (1969, 1974, 1986). Materiály z nich vydal ve třech svazcích sb. *Studia balkanica bohemoslovaca* (1970, 1976, 1987).

Po zrušení katedry slavistiky v polovině 60. let kabinet zajišťuje rovněž výuku bulharistiky a jugoslavistiky a do roku 1988 také výuku volitelného slovanského jazyka pro bohemisty filozofické a pedagogické fakulty.

Kabinet je jediným celostátně pověřeným pracovištěm k vydávání bibliografie čs. produkce z oblasti dějin, literatury, jazyka, etnografie a folkloristiky. Zatím vydal osm svazků *Bibliografie čs. balkanistiky* (1970, 1973, 1975, 1978, 1980, 1984, 1988, 1992), v nichž je zachycena produkce od roku 1966 do roku 1990.

Ivan Dorovský

HUNGARISTIKA

Hungaristika byla na filozofické fakultě v Brně od počátku pěstována jako doplňující součást širšího slavistického zaměření fakulty. Rozvoj hungaristických studií je zde spjat se jménem prof. Josefa Macúrka (→),